

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

EUROPEAN EXPERIENCE OF TAX REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITIES

У статті досліджено європейський досвід податкового регулювання інвестиційної діяльності, визначено основні підходи та інструменти стимулювання інвестицій через податкову політику. Розглянуто механізми оподаткування інвестицій у країнах Європейського Союзу, зокрема диференціацію податкових ставок, податкові пільги, звільнення від оподаткування, інвестиційні кредити та спеціальні режими для залучення капіталу. Особливу увагу приділено гармонізації податкової політики між країнами ЄС та впливу податкового регулювання на конкурентоспроможність національних економік.

Окрему увагу приділено практиці застосування податкових стимулів у Німеччині, Франції, Польщі та скандинавських країнах, які демонструють ефективні моделі залучення інвестицій через гнучку податкову систему. Проаналізовано податкові режими для малих і середніх підприємств, механізми підтримки інноваційної діяльності через податкові пільги, а також ефекти запровадження спеціальних економічних зон. Досліджено вплив податкового навантаження на інвестиційну активність бізнесу, зокрема на прийняття рішень інвесторами щодо вибору юрисдикції для розміщення капіталу.

У статті також оцінено ризики, пов'язані з надмірним податковим тиском або неефективною системою податкових преференцій, що можуть призводити до втрат бюджету та створення несприятливих умов для бізнесу. Окремо розглянуто роль міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування та їхній вплив на інвестиційні потоки між країнами.

Досліджено перспективи адаптації європейських підходів до української податкової системи з метою створення сприятливого інвестиційного середовища. Обґрунтовано рекомендації щодо реформування податкового законодавства України з урахуванням найкращих практик ЄС, зокрема щодо зниження податкового навантаження на інноваційний бізнес, спрощення адміністрування податків та запровадження ефективних механізмів податкового стимулювання.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, податкове регулювання, зарубіжний досвід, європейські держави.

The article examines the European experience of tax regulation of investment activities, identifies the main approaches and instruments for stimulating investments through tax policy. The mechanisms of taxation of investments in the countries of the European Union are considered, in particular, differentiation of tax rates, tax benefits, tax exemptions, investment credits and special regimes for attracting capital. Particular attention is paid to the harmonization of tax policy between EU countries and the impact of tax regulation on the competitiveness of national economies.

Particular attention is paid to the practice of applying tax incentives in Germany, France, Poland and Scandinavian countries, which demonstrate effective models of attracting investments through a flexible tax system. Tax regimes for small and medium-

sized enterprises, mechanisms for supporting innovative activities through tax benefits, as well as the effects of introducing special economic zones are analyzed. The impact of the tax burden on business investment activity is studied, in particular, on investors' decision-making regarding the choice of jurisdiction for placing capital.

The article also assesses the risks associated with excessive tax pressure or an ineffective system of tax preferences, which can lead to budget losses and create unfavorable conditions for business. The role of international agreements on the avoidance of double taxation and their impact on investment flows between countries is separately considered. The prospects for adapting European approaches to the Ukrainian tax system in order to create a favorable investment environment are explored. Recommendations are substantiated for reforming Ukrainian tax legislation taking into account EU best practices, in particular, reducing the tax burden on innovative businesses, simplifying tax administration, and introducing effective tax incentive mechanisms.

Key words: *investment activity, tax regulation, foreign experience, European states.*

Постановка проблеми. Податкове регулювання відіграє ключову роль у формуванні інвестиційного клімату країни. Ефективна податкова політика може не лише залучати капітал та стимулювати економічне зростання, але й забезпечувати стійкість державних фінансів. В умовах глобалізації та зростаючої конкуренції за іноземні інвестиції, країни Європейського Союзу (ЄС) активно використовують податкові механізми як інструмент для підвищення своєї привабливості на міжнародній арені. Успішний європейський досвід створення сприятливих умов для інвесторів є актуальним прикладом для України, яка сьогодні перебуває в процесі реформування податкової системи.

Залучення інвестицій є важливим фактором для розвитку національної економіки, модернізації інфраструктури, впровадження інновацій та створення нових робочих місць. Однак, ефективність інвестиційного процесу значною мірою залежить від податкових умов, що пропонуються державою. Європейський Союз протягом останніх десятиліть сформував низку успішних підходів до оподаткування інвестиційної діяльності, які ґрунтуються на принципах прозорості, стабільності та передбачуваності.

Отже, в умовах євроінтеграції України особливо актуальним є дослідження досвіду деяких європейських держав у сфері податкового регулювання інвестиційної діяльності та визначення напрямків його використання у відповідному законодавстві України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання зарубіжного досвіду у сфері оподаткування інвестицій вивчали у своїх наукових роботах такі вчені, як Ю. А. Задоя, Д. Є. Коротя, Н. О. Краснікова, О. Г. Михайленко, О. А. Руденко, О. М. Філатова та ін.

Аналіз наукових робіт свідчить про те, що головним чином, вчені виявляють цікавість до окремих питань податкової політики європейських країн в сфері стимулювання залучення інвестицій в економіку країни (О. С. Кириченко, О. А. Руденко, О. М. Філатова та ін.), до проблеми податкових пільг у цій сфері (Н. О. Краснікова, О. Г. Михайленко та ін.) тощо.

Між тим, недостатньо дослідженими на науково-прикладному рівні залишаються питання європейського досвіду податкового регулювання інвестиційної діяльності та можливості його застосування для підвищення ефективності інвестиційної політики України.

Метою статті є дослідження європейського досвіду податкового регулювання інвестиційної діяльності та визначення можливості його застосування для підвищення ефективності інвестиційної політики України. Для реалізації поставленої мети у дослідженні запропоновано вирішити такі завдання: 1) провести аналіз європейського досвіду податкового регулювання інвестиційної діяльності, вивчити основні механізми, інструменти та підходи, що застосовуються в країнах ЄС для стимулювання інвестицій; 2) надати оцінку ефективності податкових стимулів для інвесторів, дослідити їх вплив на залучення капіталу та економічне зростання; 3) розробити рекомендації для України шляхом визначення можливості адаптації європейських практик до української податкової системи з метою створення сприятливого інвестиційного клімату.

Результати дослідження. Досліджуючи досвід деяких держав ЄС у сфері податкового регулювання інвестиційної діяльності, слід зазначити, що європейські країни активно працюють над оптимізацією своїх податкових систем шляхом впровадження інноваційних підходів до оподаткування та вдосконалення інструментів для підтримки високих соціальних стандартів. Загальні тенденції оподаткування в ЄС, що охоплюють заходи на зменшення податкового тягаря,

використання цифрових технологій для адміністрування податків та зосередження на екологічному оподаткуванні, є важливим орієнтиром для країн, які прагнуть до інтеграції з ЄС [1, с. 78].

Необхідно погодитися з тим, що країни ЄС постійно реформують податкові системи, зокрема, спрощують адміністрування податків, запроваджують цифрові інструменти (наприклад, е-інвойсинг та електронні декларації) та борються з ухиленням від сплати податків. Також універсальним інструментом податкового регулювання у цих державах є зменшення податкового тягара, оскільки деякі країни, навпаки, підвищують податки, особливо на великі корпорації або в межах екологічного оподаткування. Проте, загалом у ЄС спостерігається баланс між фіскальним навантаженням та економічною конкурентоспроможністю.

Цифрові технології в адмініструванні податків також є одним із ключових інструментів, що дозволяє зменшити бюрократію, підвищити ефективність збору податків і боротися з ухиленням від їх сплати (наприклад, система DAC для обміну податковою інформацією). До того ж, актуальним напрямком для сучасної Європи є екологічне оподаткування, адже ЄС активно просуває податки на викиди CO₂, «зелений» податковий механізм та стимулювання переходу на відновлювані джерела енергії (наприклад, через систему торгівлі квотами на викиди).

Саме тому Україна та інші країни-кандидати дійсно можуть використовувати ці практики як взірець. Однак адаптація європейських підходів потребує врахування національних реалій, особливо щодо рівня тіньової економіки та адміністрування податків.

Розглянемо більш детально досвід окремих європейських країн у сфері податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Наприклад, у Федеративній Республіці Німеччина з метою активування індустріального розвитку особливої актуальності набуло стимулювання проведення фундаментальних та прикладних досліджень та розвитку венчурних механізмів фінансування. При цьому значна увага приділялася створенню відповідного інвестиційного клімату, що реалізувалося завдяки зниженню податкового навантаження та введенню специфічних податкових пільг для підприємств які працюють у інноваційній сфері [2, с. 36–37].

Аналіз податкового законодавства Німеччини показує, що податкове навантаження на інвестиційну діяльність визначається кількома ключовими податками:

- корпоративний податок на прибуток (Körperschaftsteuer): Цей загальнодержавний податок стягується за ставкою 15% від оподаткованого прибутку компанії. Відповідно до Закону про корпоративний податок (Körperschaftsteuergesetz, KStG), об'єктом оподаткування є прибуток юридичних осіб, включаючи доходи від інвестиційної діяльності [3];

- відповідно до Податкового кодексу Німеччини (Abgabenordnung, AO) торговий податок (Gewerbesteuer): Цей муніципальний податок накладається на прибуток від торговельної діяльності підприємств. Ставка податку варіюється залежно від місцевих ставок, але загалом становить близько 14–17%;

- податок на доходи від капіталу (Abgeltungssteuer): Доходи від інвестицій, такі як дивіденди та приріст капіталу, оподатковуються за фіксованою ставкою 25%. Додатково стягується надбавка за солідарність у розмірі 5,5% від суми податку, що фактично збільшує загальну ставку до 26,375% [4].

Іншим прикладом є Польща – країна з відносно великою і досить швидко зростаючою ринковою економікою і ємним внутрішнім ринком. У ЄС за розміром ВВП Польща посідає шосте місце. З вступом до ЄС для польської промисловості розпочався новий етап, який характеризується інтенсивним зростанням, активізацією інвестування у промислове виробництво, зміною структури в розрізі підвидів, зростанням уваги до окремих секторів промислового виробництва [5].

Найголовнішою рисою режиму залучення інвестицій у Польщі та деяких інших європейських державах є його інноваційна спрямованість, оскільки у цих державах велика увага приділяється розвитку перспективних секторів економіки, які спроможні надати потужний імпульс економічному зростанню, поліпшенню структури економіки, створенню нових конкурентних продуктів і технологій. У Польщі компанії, які здійснюють лише науково-дослідну діяльність, не повинні сплачувати корпоративний податок. Всі інші компанії, що інвестують в сектор інновацій, можуть в подвійному розмірі відносити витрати на такі інвестиції на валові витрати при розрахунку бази оподаткування [6, с. 88].

Польська система оподаткування інвестиційної діяльності відповідно до Податкового кодексу Республіки Польща (Ordynacja podatkowa) [7] характеризується наступними особливостями:

- податок на прибуток підприємств (CIT): стандартна ставка становить 19% від оподаткованого прибутку компанії. Для малих підприємств, річний дохід яких не перевищує певного порогу, може застосовуватися знижена ставка 9%;

– податок на приріст капіталу: доходи від продажу цінних паперів та дивідендів оподатковуються за ставкою 19%. Це стосується як доходів, отриманих у Польщі, так і за кордоном, з урахуванням угод про уникнення подвійного оподаткування;

– податкові пільги та преференції: Польща пропонує звільнення від оподаткування доходів, отриманих у спеціальних економічних зонах, а також пільги на впровадження новітніх технологій, що дозволяють зменшити оподатковуваний дохід на 50% витрат, пов'язаних з новими технологіями.

У Франції надзвичайно привабливою є сфера досліджень і розробок, що надає інвесторові багато переваг. Франція знаходиться на 6-му місці серед країн світу за витратами на НДДР. Більше половини цих витрат здійснюється у автомобільній промисловості, фармацевтичній галузі, радіомовленні та телекомунікаціях, космічній галузі. У Франції близько 35% працюючого населення задіяно у галузі науки та технологій і мають високу кваліфікацію [8, с. 58].

У науковій літературі звертається увага Помітною тенденцією у високорозвинених країнах є використання податкових пільг як інструменту стимулювання інноваційної діяльності. Ці заходи спрямовані на сприяння дослідно-конструкторській діяльності та впровадження інноваційних технологій, які сприймаються як інструмент підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств та галузей. У багатьох країнах діють спеціальні економічні зони. В основному ними користуються підприємці, що хочуть отримати так звані «Податкові канікули», втім, крім цього, є й інші пільги, як, наприклад, спрощені адміністративні процедури або доступ до розвинутої інфраструктури. Наприклад, у Франції з метою активізації дослідницької діяльності надається пільга з податку на прибуток до 30% за витрати, понесені у зв'язку з науково-дослідною діяльністю (амортизація основних засобів, зарплати) [9, с. 96].

Загалом, Французьке податкове законодавство (Code général des impôts) [10] щодо інвестиційної діяльності включає такі основні компоненти:

– корпоративний податок на прибуток (Impôt sur les sociétés): базова ставка становить 33,33% від чистого прибутку компанії. Для певних видів діяльності, таких як сільське господарство, застосовується знижена ставка 20,9%;

– податок на приріст капіталу: прибуток від продажу нерухомості оподатковується за загальною ставкою 40,5%, яка включає податок на приріст капіталу (19%), соціальний збір (15,5%) та додатковий податок (до 6%). Податкові пільги застосовуються залежно від тривалості володіння майном;

– податкові пільги для досліджень та розробок: Франція надає податковий кредит на витрати, пов'язані з науково-дослідними та дослідно-конструкторськими роботами, що стимулює інноваційну діяльність компаній.

На основі досвіду податкового регулювання інвестиційної діяльності в Німеччині, Польщі та Франції та ін. для України можна запропонувати такі рекомендації:

1) запровадження податкових пільг для інноваційних підприємств: як і в Німеччині, Франції та Польщі варто розглянути можливість надання податкових кредитів або знижок для компаній, що інвестують у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Це стимулюватиме розвиток високотехнологічних галузей та підвищить конкурентоспроможність економіки.

З урахуванням українських реалій та економічних викликів, доцільно розглянути наступні заходи у цій сфері: податковий кредит на інновації – дозволити компаніям зменшувати податкові зобов'язання пропорційно до інвестицій у дослідження; знижені ставки податку на прибуток для підприємств, що розробляють новітні технології або впроваджують «зелені» інновації; стимулювання стартапів – пільгове оподаткування молодих компаній, що займаються розробкою продуктів з високою доданою вартістю; Фонд підтримки інновацій – фінансування науково-технічних досліджень через державні гранти та співфінансування.

Можливий позитивний вплив для економіки України: прискорення розвитку високотехнологічних галузей – ІТ, біотехнологій, енергетики, машинобудування; збільшення інвестицій – сприятливий податковий клімат залучить як внутрішніх, так і міжнародних інвесторів; створення високооплачуваних робочих місць – підтримка інновацій сприятиме розвитку науки та підвищенню рівня кваліфікації кадрів; зміцнення позицій на світових ринках – Україна зможе краще інтегруватися в глобальні технологічні ланцюги.

Таким чином, адаптація європейських практик у сфері податкового стимулювання інновацій дозволить Україні закласти фундамент для сталого економічного розвитку та конкурентоспроможності у сфері високих технологій;

2) повернення до практики створення спеціальних економічних зон (СЕЗ): враховуючи позитивний досвід Польщі, доцільно розвивати СЕЗ з особливими податковими режимами для залучення іноземних інвестицій та розвитку регіонів. Надання податкових канікул або знижених ставок податку на прибуток у таких зонах може стати потужним стимулом для інвесторів;

3) спрощення податкового адміністрування: як показує практика Франції, спрощення процедур податкової звітності та зменшення бюрократичного навантаження на бізнес сприяє покращенню інвестиційного клімату. Впровадження електронних сервісів для подання звітності та сплати податків може зменшити витрати часу та ресурсів підприємств;

4) підписання угод про уникнення подвійного оподаткування: для полегшення міжнародних інвестиційних потоків варто укладати двосторонні угоди з іншими країнами, що дозволить уникнути подвійного оподаткування доходів інвесторів та створить більш прогнозовані умови для бізнесу;

5) надання податкових стимулів для малого та середнього бізнесу (МСБ): враховуючи досвід європейських країн, доцільно запровадити знижені податкові ставки або пільги для МСБ, що сприятиме їхньому розвитку та збільшенню інвестицій у цей сектор.

Видається, що впровадження цих заходів, адаптованих до українських реалій, може значно покращити інвестиційний клімат та сприяти економічному зростанню країни.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що податкове регулювання відіграє вирішальну роль у створенні сприятливого інвестиційного клімату та залученні капіталу в економіку. Аналіз європейського досвіду, зокрема податкових механізмів Німеччини, Польщі та Франції, продемонстрував, що ефективна податкова політика повинна базуватися на поєднанні стабільності, гнучкості та стимулювання стратегічно важливих галузей.

Податкові стимули є ключовим інструментом залучення інвестицій. Як показує практика Німеччини та Франції, податкові кредити та пільги для інноваційних компаній сприяють розвитку високотехнологічних секторів економіки. Спеціальні економічні зони та регіональні стимули підвищують інвестиційну привабливість. Польща успішно використовує систему СЕЗ для залучення іноземного капіталу, що може бути корисним досвідом для України. Прозорість та передбачуваність податкової політики є важливим фактором. Інвестори надають перевагу юрисдикціям із чіткими та стабільними податковими умовами, що зменшує ризики та підвищує довіру до державної політики.

На основі досвіду цих країн для України запропоновано запровадити податкові пільги для інноваційного бізнесу, розвивати спеціальні економічні зони, спрощувати податкове адміністрування та вдосконалювати систему угод про уникнення подвійного оподаткування. Застосування європейських практик у реформуванні податкового законодавства України сприятиме покращенню інвестиційного клімату, стимулюванню економічного зростання та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Головай Н., Бей С. Гармонізація податкової політики України в умовах євроінтеграції: виклики, можливості та перспективи. *EMPIRIO*. 2024. Т. 1. Вип. 2. С. 76–83.
2. Кириченко О. С. Досвід провідних країн світу в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 3. С. 36–41.
3. Körperschaftsteuergesetz, Vom 15. Oktober 2002 (BGBl. I S. 4144). URL : https://www.gesetze-im-internet.de/kstg_1977/BJNR025990976.html#BJNR025990976BJNG000106301.
4. Abgabenordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 23. Januar 2025 (BGBl. 2025 I №. 24). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/ao_1977/BJNR006130976.html#BJNR006130976BJNG000102123.
5. Михайленко О. Г., Краснікова Н. О. Досвід Польщі для формування національної стратегії розвитку України у контексті євроінтеграційних процесів. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8190> (дата звернення: 20.02.2025).
6. Руденко О. А. Особливості регулювання інвестиційних процесів та дослідження інвестиційного потенціалу в постсоціалістичних країнах. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1(33). С. 85–91.
7. Ordynacja podatkowa z dnia 4 stycznia 2005 r. URL: <https://eli.gov.pl/eli/DU/2005/60/ogl/pol>.
8. Задоя Ю. А., Коротя Д. Є. Інвестиційний клімат у Франції. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. № 2 (21). С. 56–64.

9. Філатова О. М. Закордонний досвід застосування інвестиційних стимулів розвитку харчової галузі. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. № 1 (124). С. 94–98.

10. Code général des impôts. Création Loi 2005-1719 2005-12-30 art. 74 I Finances pour 2006 JORF 31 décembre 2005. URL : https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069577/LEGISCTA000006114494/#LEGISCTA000006114494.

Дата першого надходження статті до видання: 08.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026